

ULUSLARARASI GÖÇ GÜVENLİK İLİŞKİSİ: GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ VE YENİ TEHDİTLER

INTERNATIONAL MIGRATION AND SECURITY RELATIONSHIP: SECURIZING MIGRATION AND NEW THREATS

Mehmet Fatih ARGİN*

Özet

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi
28.03.2021

Kabul Tarihi
05.06.2021

İnsanoğlu var olduğundan beri yaşanan insan hareketleri her dönemde farklı sebeplerden dolayı gerçekleşmiş ve farklı sonuçlar doğurmuştur. Özellikle 20. yüzyılın başlarından Soğuk Savaş'ın sonuna kadar gözle görülür şekilde göç, iş gücü ihtiyacı ve ekonomik saiklerle teşvik edilmiştir. Ancak Soğuk Savaş sonrasında çeşitli sebeplerden ötürü göç olgusu devletler tarafından ileri seviyede bir güvenlik sorunu olarak görülmeye başlamıştır. Bugün halen önemli bir sorun olarak değerlendirilen göç olgusu gelişmiş ülkeler tarafından insani boyuttan uzak salt devlet ve çıkar merkezli ele alınarak güvenlikleştirme politikaları çerçevesinde çözülmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmada, uluslararası göç ve göçmenlere karşı uygulanan güvenlikleştirme yaklaşımının meseleyi nasıl bir boyuta taşıdığına analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede güvenlikleştirme yaklaşımı açıklanarak, göçün ve göçün öznesi konumunda olan kitlelerin nasıl güvenlikleştirildiği açıklanacaktır. Öncesinde, göçü tehdit unsuru haline getiren süreç ve dönüşün altındaki nedenler ele alınacaktır. Esas itibarıyla bu çalışma sürdürülen bu güvenlikçi politikaların pratik de sorunları çözmede yetersiz kaldığını ve meselelerin derinleştirilmesine bağlı olarak ırkçı ve islamofobik tehditler ürettiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Güvenlik, Güvenlikleştirme

* Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terör Programı, mfatih1453ist@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2418-0216>.

Argın, M. F. (2021). "Uluslararası Göç Güvenlik İlişkisi: Göçün Güvenlikleştirilmesi ve Yeni Tehditler",
Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, ss.76-84.

Abstract**Research Article****Received****28.03.2021****Accepted****05.06.2021**

Since human beings have existed, human movements have occurred in every period for different reasons and have produced different results. Especially from the beginning of the 20th century until the end of the Cold War, immigration was visibly encouraged by the need for labor and economic motives. However, due to various reasons after the Cold War, the phenomenon of immigration has begun to be seen as an advanced security problem by states. The phenomenon of migration, which is still considered as a more important problem today, is tried to be solved by the developed countries within the framework of securitization policies, by dealing with only the state and interests, away from the humanitarian dimension. In this study, it is aimed to analyze how the international migration and the securitization approach applied to immigrants carry the issue. In this framework, the securitization approach will be explained and how the migration and the masses who are the subject of migration are securitized will be explained. First, the process that makes migration a threat and the reasons behind the return will be discussed. Essentially, this study argues that these security policies are inadequate in solving the problems in practice and that they produce racist and islamophobic threats depending on the deepening of the issues.

Keywords: Migration, Security, Securitization

Giriş

Son otuz yılda uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde yoğun bir şekilde ele alınan göç olgusu aslında insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarih boyunca toplumlar, belirli dinamiklerin etkisiyle yaşam alanlarını değiştirmeye zorlanmışlardır. Bu hareketliliğin yönü ise yaşam şartlarının daha iyi olduğu bölgelere doğru gerçekleşmiştir. Toplumların, ekonomilerin ve kültürlerin artan karşılıklı bağımlılığıyla beraber ortaya çıkan küreselleşme süreci de göçlerin şeklini ve sonuçlarını derinleştirmiştir. Çünkü neo-liberal ekonomik sistemin güç kazandığı toplumlar refah seviyelerini arttırdıkça aralarına katılmak isteyen göçmenlere kapılarını önceki dönemlere göre daha fazla kapatmışlardır (Aydemir, 2020: 379).

İki rakip gücün yoğun bir şekilde mücadele ettikleri Soğuk Savaş döneminde devletlerin güvenlik algılamaları askeri tehditler üzerinden değerlendirilmiştir. Soğuk Savaşın sonrasında nükleer savaş tehdidi ortadan kalkmasına rağmen, teknolojik gelişmeler, liberalleşme, bölgesel çatışmalar ve askeri unsurların yetersiz kaldığı yeni güvenlik tehditleri ortaya çıkmıştır. Böylece geleneksel güvenlik yaklaşımlarının yetersizliği güvenliğe farklı bakış açıları getiren yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Bu yaklaşımlar, yeni referans nesnelere önermekte ve geleneksel uygulamaların güvenliğinin aksine güvensizlik oluşturduğunu belirtmektedir (Collins, 2017: 2).

Göçün önemli bir mesele haline gelmesi ise insan hareketlerinin kitlesel şekilde gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kitlesel yer değiştirme hareketi göç eden toplumları etkilediği kadar, göçlerle karşılaşan toplumları da etkilemiştir. Her iki taraf içinde ekonomik, toplumsal ve güvenlik kaynaklı riskleri içinde barındırmaktadır. Bölgesel çatışmalar ve savaşlar, yoksulluk, insan hakları ihlalleri, diktatör rejimler, doğal afetler gibi zorlayıcı şartlar göç hareketlerinin başlıca sebepleridir. Bu zorlayıcı şartlar aslında göçün insani bir boyutta olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin hayatlarını kaybetmeleri, insan kaçakçılığı mağduru olmaları ve hayatlarının ciddi risk altında olması insani güvenlik kapsamında değerlendirilmeyi gerektirse de uluslararası göç politikaları devlet güvenliğini ön plana çıkarmaktadır (Şimşek ve İçduygu, 2017: 6).

Devletlerin bu yaklaşımı, göç olgusunun uluslararası ilişkiler dışında ulusal güvenlik boyutun da tartışılmasına yol açmıştır. Bu kapsamda göç, ekonomiye yük oluşturan, kültürel asimilasyona neden olan, toplumsal uyumu ve kamu düzenini bozan bir olgu olarak ele alınmaktadır (Telatar ve Kedikli, 2019: 2). Güvenliğin merkeze koyulduğu ulus devletler bu bakış açısıyla mültecileri sınır dışı etme, temel hak ve özgürlüklerini kısıtlama ve sınır güvenliğini arttırma gibi adımlar atmaktadır.

Göçün yoğun bir şekilde yaşandığı Batı da mülteciler çatışma getiren kişiler olarak algılanarak, devletin güvenliğine tehdit oluşturan kişiler olarak değerlendiriliyorlar (Şimşek ve İçduygu, 2017: 6).

Göçün bu şekilde bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmesi bu çalışmada güvenlikleştirme yaklaşımıyla değerlendirilecektir. Son zamanlarda yoğun göç alan özellikle Batı ülkelerinde kullanılan söylemler, göç olgunun öznesi niteliğinde olan göçmenler ve mültecileri toplumları nezdinde birer tehdit unsuru olarak göstermektedir. Bu çalışmada güvenlikleştirmeye oluşturulan bu sürecin ortaya çıkardığı tehditler ve toplumsal meselelerin derinleşmesi analiz edilecektir. Birinci bölümde göç tarihsel süreç içinde ele alınarak, devletlerin ve uluslararası sistemin değişimiyle beraber göç olgusunun da dönüşümü incelenecektir. İkinci bölümde ise Kopenhag Okulu'nun uluslararası güvenlik çalışmalarına kazandırdığı güvenlikleştirme kuramı açıklanacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise uluslararası göç ve güvenlik ilişkisi değerlendirilerek, göçün güvenlikleştirilmesi yaklaşımının sorunları çözmesinin aksine yeni tehditler ortaya çıkardığı ve meseleleri derinleştirdiği tartışılacaktır. Sonuç bölümüyle de göç güvenlik arasındaki ilişkinin genel bir değerlendirme yapılarak çalışma sonlandırılacaktır.

1. Göçün Dönüşümü: İhtiyaçtan Tehdide Göçmenlere Karşı Algının Değişimi

Göç, Türk Dil Kurumu tarafından “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” şeklinde tanımlanmıştır. Yaygın olarak iktisadi, sosyal ve siyasi sebeplerden gerçekleşen göç dalgaları, iç çatışmalara veya iklim değişikliğine bağlı olarak meydana gelmektedir (Sağır, 2019: 117). Bu tanım çerçevesinde düşünüldüğünde tarih boyunca insanların hayatlarını değiştirecek birçok ekonomik, siyasal ve toplumsal olay gerçekleşmiştir. Bunların etkisiyle insanlar gerek kendi istekleriyle gerekse de zorlayıcı sebeplerden dolayı yaşadıkları yerleri değiştirmek zorunda kalmışlardır. Fakat ister gönüllü olsun isterse de zorunlu olsun göç birçok yönden belirsizlikler ve bilinmeyenlerle dolu bir süreçtir. Bu süreçte ölümler, hastalıklar, vatandan ayrılışlar ve yalnızlık gibi zorluklar göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler gibi göçün öznesini oluşturan kitleler üzerinde ruhsal bozukluklar açısından da tehlikeler oluşturabilmektedir (Sağır, 2019: 121).

Dinamik, karmaşık, çok boyutlu ve sürekli devinim halinde olan uluslararası göç, farklı şekillerde gelişerek içinde geliştiği bağlamın hem koşullarından etkilenir hem de bu koşullardaki değişimle etkileşerek dönüşümler geçirir (Öner, 2015: 13). Bu kapsamda düşünüldüğünde küresel değişimi etkileyen en kritik faktörlerden biri göç olmuştur. Uluslararası göçle beraber hem göç edenlerin hem de göç alan bölgelerdeki toplumlar için başta ekonomik hayat olmak üzere birçok alanda içinde sorun ve fırsatları barındıran yeni koşullar oluşmaktadır. Bu anlamda bakıldığında iki yönlü sonuç ortaya çıkmaktadır. Birincisi, göç eden kişiler ihtiyaçlarını karşılama güdüsüyle göç ettikleri bölge ya da ülkenin ekonomilerinde yeni arz ve talep koşulları oluşturmakla beraber, ticari faaliyetleri ile beraber o bölgenin ya da ülkenin ticaret hacmini genişletmektedir. Ayrıca imkanları doğrultusunda göçmenlerin yatırımlar yapmalarını, yeni istihdam alanları oluşturmalarını sağlamaktadır. İkinci sonuç ise halk kitlelerinin vardıkları bölgelerin halkları ile uyum sorunu yaşaması, bölge toplumunun yeni gelenleri kabullenememesi, kültürel farklılıklar ve ırkçılık gibi insanların hayatlarını derinden etkileyecek sorunlardır. Dahası maddi imkansızlıklar ve temel ihtiyaçların tam olarak sağlanamaması suç örgütlerine alan açmaktadır (Yenal, 2020: 37). Böylece kitlelerin yer değiştirmesi yani uluslararası göç, işleyen ekonomik, politik ve sosyal dengeyi bozduğundan dolayı küresel bir sorun niteliğini de içinde barındırmaktadır (Saçlı, 2020: 85).

Göçün öznelere ve yaşandığı bölgelerdeki yapıyı değiştirip dönüştürmesi gibi zaman içerisinde kendisi de dönüşüme uğramıştır. İçerisinde iki dünya savaşı, Soğuk Savaşı ve birçok bölgesel çatışmayı barındıran 20. yüzyıl, uluslararası göç tarihi içerisinde önemli dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Avrupa ülkelerinden özellikle sömürge bölgelerine göç dalgaları yaşanmıştır (Topçuoğlu, 2015: 503). 2. Dünya Savaşı sonrasında

süreç tersine dönmeye başlamıştır. Bu süreçte Batı'ya çevre ülkeler ve kolonilerden yoğun göçler gerçekleşmiştir. Göçlerin yoğun yaşanmasına rağmen göçmenler güvenliği tehdit eden bir unsur olarak görülmemiştir. 1970'lerde göçmenler çoğunlukla çalışma iznine, vizeye ya da oturma iznine sahip olmadan gelişmiş ülkeler tarafından kabul edilmişlerdir. Ekonomik büyüme rakamlarını hızla arttırma amacıyla iş gücüne yoğun ihtiyaç duyan endüstrileşmiş ülkeler, göçmenlere vatandaşlığa yakın haklar vermişlerdir (Soysal, 1994; Aydemir, 2020: 388).

Soğuk Savaş boyunca Batı bloğu ülkeleri, insan hareketlerini kısıtladıklarından ve Batıya geçişleri engellendiğinden dolayı Sovyetlerin bu politikasını eleştirmiş ve komünist ülkelerden kaçmayı başarıp göç edebilen muhalifleri misafir etmişlerdir. Ayrıca Sovyet bloğunun göç kısıtlamalarını insan hakları ihlali olarak gören Batı demokrasileri, Soğuk Savaş sonrası ortamda göçe olan insani bakış açılarını aniden değiştirmişlerdir (Şener, 2017: 5). Yani 1990'lara kadar göç insani bir olgu olarak değerlendirilirken, bu tarihten sonra çeşitli aktörlerin göç karşıtı söylem ve politikaları aracılığıyla göç ve güvenlik arasında bağlantı kurulmuş ve yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır (Mandacı ve Özerim, 2013: 109).

Göç ve göçmenlerin güvenlikle ilişkilendirilme sebepleri üzerine birçok görüş ortaya atılmıştır. Bu kapsamda Weiner göçün büyüklüğü, göç alan ülkelerin ekonomik kapasiteleri ve etnik-dini ortaklıklar başlıkları altında üçlü bir analitik çerçeve ortaya koyarak yol gösterici olmaya çalışmıştır (Aydemir, 2020: 383; Weiner, 1992). Ülkelerin ekonomik kapasiteleri göçün ve göçmenin güvenlikle ilişkilendirilmesindeki en önemli sebeplerin başında gelmektedir. Göçmen barındıran devletlerin sosyal yardımlar için bütçeden pay ayırmaları, göçmenlerin ucuz iş gücü olarak görülmesinden dolayı işçi ücretlerinde düşüş yaşanması ve nüfus oranlarındaki artış göçmenlerin geldikleri yerlerdeki toplumları huzursuz etmeye ve yaşamlarını tehdit etmeye başlaması devletleri vatandaşları için güvenli bir alan oluşturma çabasına itmiştir (Sağır, 2019: 128-129). Modern devletin kurulmasındaki rol oynayan temel kuramsal yaklaşımlarda bu güdünün oluşmasının doğasına işaret etmektedirler. Bu kapsamda temel eserler olan Rousseau'nun tolum sözleşmesinde ve Hobbes'in Leviathan'ında devletin bireylerin güvenliğinin sağlanmasındaki temel mekanizmalar olduğu vurgulanmıştır. Bundan dolayıdır ki birçok konuda olduğu gibi göçün bir güvenlik meselesi olmasında da devletlerin bu algılamalarının etkili olduğunu söylemek mümkündür (Sağır, 2019: 126).

Bu bağlamda, Myron Weiner, 1993 yılında yayınlanan 'Security, Stability and International Migration' adlı makalesinde yeni dönemde uluslararası göçteki artış eğilimini güvenlik kapsamında ele alarak nasıl bir tehdit oluşturacağını analiz etmiştir (Weiner, 1992). Buna ilaveten çatışma teorisyenlerinden Samuel Huntington, "Medeniyetler Çatışması" isimli çalışmasında artan uluslararası göç dalgalarının sınır güvenliği üzerinden ABD'nin ulusal güvenliğine yönelik büyük bir tehdidi oluşturduğuna Avrupa'da ırkçılığı arttırma eğiliminde olduğuna dikkat çekmiştir (Huntington, 1993: 25). 1990'larda hem küresel anlamdaki değişim hem de uluslararası göçün algılanmasındaki değişim, 2000'li yıllarla beraber göçün "güvenlik" boyutu çerçevesinde yeni bir literatürün olmasına zemin hazırlamıştır (Gök, 2016: 68). Böylece Soğuk Savaşın ardından güvenliğin yapısında ve aktörlerinde olduğu gibi göç olgusunda da eşzamanlı olarak bir dönüşüm süreci başlamıştır.

Göçün bir güvenlik meselesi olarak ortaya çıkmasında toplumların içinde bulunduğu dönemsel koşullarda etkili olmuştur. Örneğin 11 Eylül sonrasında Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşanan terörist saldırılar ve Avrupa'da yaşanan finansal krizler toplumların ikna edilmesini kolaylaştıran zemini de ortaya çıkarmıştır (Mandacı ve Özerim, 2013: 108). Bu tarih ve olaylardan itibaren mülteci ve sığınmacıları engellemeye yönelik politikalar izlenmeye başlanmıştır. Ayrıca sosyolojik yönü ağır basan uluslararası göç olgusu siyasallaşma ve güvenlikleşme süreçlerine de maruz kalmıştır (Şimşek ve İçduygu, 2017: 5). Dahası, günümüzde siyasal sistemlerin güvenlikle ilişkilendirdiği göçmenlerin, Batı ülkelerinin zenginleşmesine büyük katkılar sağladığı neredeyse unutulmaktadır (Aydemir,2020: 388).

2. Güvenlikleştirme Kuramı

Tarihi süreç içerisinde uluslararası ilişkiler sisteminde meydana gelen birçok olay ve yaşanan bazı dönemler sistemin yapı taşları üzerinde bazı değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına yol açmışlardır. Soğuk Savaş'ın bitmesi de böyle bir değişim ve dönüşümün yaşanmaya başladığı dönemi beraberinde getirmiştir. Bu süreçle beraber tehditler çeşitlenmiş ve güvenlik algılamaları da eşanlı olarak değişmiştir. Yeni tehditler karşısında devlet merkezli askeri unsurların öncelendiği geleneksel güvenlik yaklaşımının yetersizliği sorgulanmaya başlanmıştır. Güvenlik çalışmalarına bu kapsamda yaklaşan akımlardan biri de Kopenhag Okulu olmuştur. Okul çalışmaları ile güvenliği askeri meselelerin ötesine taşıyarak ve devlet dışı aktörleri de meseleye dahil ederek güvenliğin hem tanımını genişletmiş hem de güvenlik çalışmalarını derinleştirmiştir (Emmers, 2017: 132).

Bu kapsamda güvenlikleştirme kavramı, Kopenhag'daki Çatışma ve Barış Araştırmaları Enstitüsü araştırmacıları tarafından güvenlik çalışmaları literatürüne kazandırılmıştır. Kopenhag Okulu olarak tanınan enstitü araştırmacıları, bir meselenin manipülasyon ile nasıl güvenlik konusu olduğunu anlamaya odaklanmışlardır. Bu okula göre siyasi elitler gibi ülkenin elit kadroları bir unsuru halk nezdinde tehdit olarak kabul ettirebildiği için o tehdit olarak varlık göstermektedir. Yani tehdit olarak kabul edilen olgu kolayca ortaya çıkan bir şey değildir, güvenlik meselesi olması için özellikle tehdit olduğuna kamuoyu ikna edilmiştir (Collins, 2017: 5). Aktörler bu güvenlik inşasında tehditleri yaratarak ya da tanıtarak bunu gücün bir aracı olarak kullanmaktadırlar (Mandacı ve Özerim, 2013: 107).

Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirme süreci iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama belirli meselelerin, kişilerin ve olguların referans nesnelere hayati tehditler olarak sunulmasıdır. Bu çerçevede devlet yanlısı sendikalar ve sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı aktörler güvenlikleştirme sürecinin oyuncularını olarak ortaya çıkarlar. İkinci ve en kritik aşamada ise kamuoyu, politikacılar, ordu mensupları gibi elitlerin referans nesnesinin tehdit altında olduğu konusunda ikna edilmesi gerçekleşir. Gerçekleşen bu iki aşamalı güvenlikleştirme sürecinin temel bileşeni ise konuşma eylemidir (Emmers, 2017: 134). Bu çerçevede düşünüldüğünde güncel göç karşıtı söylemler içerisinde istila, diğerleri ve kimlik gibi terimlerin sıkça kullanıldığı görülmektedir (Mandacı ve Özerim, 2013: 108).

Bu çerçevede Balzacq'ın tanımladığı kadarıyla güvenlikleştirme, tartışmacı uygulamalarla belirli bir hedef kitleyi, bir gelişmenin dizginleyici bir politika uygulanacak kadar ciddi bir tehdit oluşturduğunu kabul etmeye ikna etme sürecidir (Balzacq, 2009: 60). Bu ikna süreci ise iki unsur üzerinden şekillenmektedir. Birincisi olan referans nesnesi, varlığı tehdit altında olduğu düşünülen nesnelere. İkincisi ise güvenlikleştirici aktörler, referans nesnesinin varlığının tehdit altında olduğunu ilan eden ve sorunu güvenlikleştiren aktörlerdir (Buzan ve diğerleri, 1998: 36).

Güvenlikleştirme modeli; siyasi olmayan, siyasileşmiş ve güvenlikleştirilmiş olmak üzere meselerin ele alınacağı üç kategori sunmaktadır. Devletin siyasi tartışmalar içerisine dahil etmediği meseleler birinci kategoridedir. İkinci kategori, bir meselenin siyaset içerisinde yönetilmeye çalışılması ise siyasileştirilmiş bir meseledir ve kamusal politikaların çerçevesinde değerlendirilir. Üçüncü kategori ise siyasetin ötesinde, acil müdahale gerektiren bir meselelerin dahil olduğu kategoridir. Bu kapsamda güvenlikleştirme siyasileştirmenin ileri safhasıdır (Buzan ve diğerleri, 1998: 23). Böylece bir meselenin çözümüne yönelik atılacak adımlar da yer aldığı kategoriye göre belirlenmektedir. Güvenlikleştirilen yani bir mesele için güvenlikleştirici aktör normal olanın ötesinde araçlar kullanmanın gerekliliğini savunur (Emmers, 2017: 132). Yani "kural dışı" hareketlere işlevsellik kazandırmak için bir meşrulaştırma aracı olarak görülebilmektedir (Mandacı ve Özerim, 2013: 108).

3. Göç Güvenlik İlişkisi: Güvenlikleştirme Çözüm mü? Derinleştirme mi?

Göç ve göç politikaları daha çok çıkar ve kontrol kavramları çevresinde şekillenmektedir. Devletler de uluslararası göçteki artış eğilimine karşı; kendi kazanımlarını, kayıplarını ve çıkarlarını

önceleyip, göç veren ülkelerdeki meseleleri, insan hakları ihlallerini, çatışmaları ve bu gibi konularda yapılabilecek iyileştirmeleri genellikle ikincil bir unsur olarak gördüklerinden göçe karşı güvenlikçi bir yaklaşım ortaya çıkmıştır (Gök, 2016: 69). Devletler için göçten ne kazanıp ne kayb ettikleri ve devletin egemenliğinin göçmenler tarafından zayıflatılıp zayıflatılmadığı konuları öne çıkmaya başlamıştır (Hollifield, 2000: 8-9).

Göçmelerin devlet egemenliğini zayıflatma konusu özellikle daha önce göçmen kabul etmiş, ama göçmen ülkesi olduklarını kabullenmekte zorlanan Almanya, Avustralya, Fransa, İngiltere, Hollanda ve Belçika gibi ulus devletlerde daha karmaşık siyasal ve sosyal sorunları ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte 11 Eylül saldırıları göç konusunda endişeleri daha da arttırmış ve kısıtlayıcı politikaların meşrulaştırılmasına da ortam hazırlamıştır. Bu çerçevede Batı'nın bu politikaları bir AB kalesi yaratılmaya çalışıldığı tartışmalarına yol açmıştır (Kale, 2014: 406-407).

1990'lı yıllara kadar insani saiklerle değerlendirilen uluslararası göç olgusu, bu tarihten itibaren özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında güvenlik eksenli yaklaşımla beraber normal siyasal sınırlar ve önlemlerin ötesine geçmeye yönelik girişimlerde başlamıştır (Şener, 2017: 15). Bu tarihten itibaren toplum için tehlike oluşturduğu iddiasıyla göçün güvenlikleştirilmesi politikası takip edilmiştir. Güvenleştirme işleminin ilk aşaması olarak söz marifetiyle göç ve göçmenler aşırı şekilde siyasallaştırılarak kural dışı önlemlerin alınmasının meşru olduğu bir dış tehdit haline getirilmiştir. Bu çerçevede göçmenlere yönelik idari gözetim, prosedürel garantiler olmadan sınır dışı edilme, usulsüz geri itme, orantısız güç kullanımı ve en nihayetinde ölüm riski altına alarak ya da doğrudan ölümlere yol açan uygulamalar benimsenmekle kalmamış insan hakları ve mülteci hukukunun çiğnenmesi de meşru hale getirilmektedir (Araş, 2014: 72-73). Göçmenleri güvenlikleştiren aktörler gerekçe olarak ise ülkelerinin sosyal refah sisteminin onlardan dolayı zayıfladığı ve toplumsal düzenin bozulduğudur (Demirtaş, 2019: 3)

Batılı devletlerin uluslararası göçü güvenlikleştirme politikaları çerçevesinde uyguladıkları zorlayıcı ve kısıtlayıcı önlemler göçmenlerin Avrupa'ya gitmelerini engellemekle beraber, insan kaçakçıları için karlı bir iş ortamı oluşturmuştur (Castles, 2003: 3). Potansiyel olarak, büyük göçmen akışları uyuşturucu dağıtımı için fırsatları artırabilir ve kurye olarak göçmenlerin düşük maliyetli araç şeklinde kullanılmasını ortaya çıkarabilir. Ayrıca göçmen toplulukları, terörist adaylarının izlerini belli etmeden hareket halinde olmalarını kolaylaştırabilir (Faist, 2005: 9).

Göçmenlerin maddi imkansızlıklar yaşayacak ve temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma düşmeleri, onları suç örgütleri için potansiyel insan kaynağı haline getirmiştir (Yenal, 2020: 37). Böylece göç giderek yasadışı bir eylem olarak yansıtılarak, terörizm gibi birçok suç ile ilişkilendirilmektedir. Bu da devletlerin daha radikal tutum sergilemelerine ortam hazırlamıştır. Gelişmiş ülkelerin bu şekilde radikal tutumlar takınarak sınırlarını göçmenlere sıkı bir şekilde kapatmaları, sorunlu bölgelerden komşu ülkelere göç dalgalarını yoğunlaştıracaktır. Bu durum beraberinde kökenleri göç olgusuna dayanan mezhepsel ve etnik çatışmaların yayılması için uygun zemini sağlamaktadır (Aydemir, 2020: 393). Ortaya çıkan bu sonuçlar güvenlikleştirilerek tehdit unsuru haline getirilen göç ve göçmenlere yönelik politikaların meseleleri çözdüğünü mü yoksa daha da mı derinleştirdiğini tartışmaya açmıştır.

Bunların dışında 1990'lardan itibaren göçmenler üzerinden biz-öteki söylemi hâkim olmaya başlamıştır. Sosyo-ekonomik, güvenlik, kimlik ve siyasi eksenlerde güvenlikleştirilen göç olgusu üzerinden göçmenler içinde için de buldukları toplum tarafından öteki olarak algılanmaktadır. Sürekli biz ve öteki söylemleriyle kimlik politikaları oluşturulmaktadır (Topçuoğlu, 2015: 507).

Uluslararası göçün güvenlikleştirilmesiyle devletlerin yasa dışı güç kullanımını meşrulaştırmaları ırkçılığın modern hali olarak ifade edilmiştir (İbrahim, 2005: 164). Ayrıca göçün bir politika üretim aracı olabileceğini savunan Weiner, uygulanan göç politikalarını bir devletin başka bir

devleti ya da komşularını istikrarsızlaştırmak, göç akışını engellemek için yardım veya kredi sağlamak, kendi ekonomik ve siyasi çıkarları için araç olarak görebileceğini ifade etmektedir (Weiner, 1992: 4).

İnsan güvenliğinin sağlanması konusundaki eksikliklerden dolayı meydana gelen göç, göçmenlere karşı aşırı kısıtlayıcı ve ayrımcı önlemlerden ötürü insan güvenliğine yönelik bir tehdit haline gelmiştir (Akçapar, 2012: 571-572). Göçmenlerin çoğu yaşadıkları bölgelerdeki siyasi veya ekonomik istikrarsızlıklar ya da bölgesel çatışmalardan dolayı daha güvenli ortamlara göç etmeyi tercih etmektedirler. Ama gitmek istedikleri ülkelerin zorlayıcı ve dışlayıcı göç politikaları izlemeleri onları yasa dışı yollara zorlamaktadır. Bu süreçte yaşadıkları zorlukların yanı sıra yasal olmayan yolları tercih ettiklerinden dolayı sosyal hizmetlerden yararlanamamakta ve hizmet sektöründe sömürüye maruz kalmaktadırlar. Eğer devletler göç politikalarında salt ulusal güvenliklerinin yanında insan güvenliğini de göz önüne almazlarsa, yürüttükleri politikaların uzun vadeli olmayacağı bir gerçektir (Akçadağ, 2012: 44-45). Özellikle terörizm ve mikro milliyetçiliğin artmasıyla son on yılda göç insani güvenliğin aksine, “sınır güvenliği” ve “ulusal güvenlik” perspektifinde değerlendirilmesi eğilimini arttırmıştır. Bu noktada güvenlikçi bir yaklaşımla göçe karşı denetim mekanizmaları yerine, göç güvenlik ilişkisine insani bir bakış açısının gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Gök, 2016: 72).

Sonuç

Tarih boyunca insanlığın yaşamış olduğu büyük savaşları, krizleri, siyasi ve toplumsal olayları içinde barındıran adeta bir konsantre çağ niteliğinde olan 20. yüzyılda tüm bu yaşananlarla beraber insan hareketleri de etkilenmiştir. Göç olgusunun da bu süreçte tarihinin en hızlı dönüşümünü geçirdiğini ve olağan üstü bir hal aldığını söylemek gerçek dışı olmayacaktır. Uluslararası göç boyutuna ulaşan bu hareketlilik uyum entegrasyon sorunları, kimlik çatışmaları ve refah paylaşımı gibi sorunlar daha fazla yaşanmıştır. Göç alan ülkelerde bu nedenlerden dolayı göçü daha çok kendilerine olan etkileri üzerinden değerlendirmektedirler. Ayrıca yaşanan bu değişim ve dönüşüm süreci güvenlik ve tehdit algılamasının yoğunluğunu da değiştirmiştir. Bu güvenlik yoğun çerçevede uluslararası göç ve göçmenlerle ilgili gelişmelere tarihsel bir açıdan baktığımızda hem uluslararası göçün hem de göçmenlerin dört farklı dönemden geçtiği görülmektedir.

Birinci dönem, 20. yüzyılın başından İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan göçlerin etnik ve kimlik yapısına uygun şekilde teşvik edildiği uyum sağlamayanlara yönelik de “asimilasyon” politikasının öne çıktığı yıllardır. İkinci dönem ise İkinci Dünya Savaş'ından 1970'lerin ortasına kadar olan, farklı kimliklerin asimile edilmeden de uyum sağlayacağını kabul edilmeye başlandığı entegrasyon dönemdir. Üçüncü dönem, 1970'lerin ortasından 1990'lı yılların sonlarına kadar süren, çok kültürlülük kapsamında göçmenlerin kimliklerinin korumasının ve birlikte yaşama kültürünün benimsendiği dönemdir. Son dönem, 1990'ların sonundan bugüne kadar geçen dönemdir. Bu dönem içerisinde asimilasyona dönüş eğilimi ve kültürlerarası etkileşim anlayışları öne çıkmaya başlamıştır (İçduygu vd., 2014: 66-67). Bu tarihten itibaren yabancılara karşı biz ve öteki ayrımı yoğun şekilde işlenmeye başlanmıştır.

Bununla birlikte Weiner çalışmasında Batılı devletlerin göç politikalarını 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başında kölelerin, kendi ekonomik çıkarları için zorunlu göç politikalarının yaşandığı kolonyal dönemine dayandırmaktadır (Weiner, 1992: 101). Çolakoğlu ise çalışmasında Garrett Hardin'in 1974 yılındaki çalışmasında bot metaforu ile açıklamaya çalıştığı göçmenlere karşı yaklaşıma atıf da bulunarak bugün ki güvenlikletirme yaklaşımlarının temelini kaynak ve refah paylaşımını besleyen sömürgeci ideolojiye dayandığını savunmaktadır. Emperyalist politikaların bugün için de göçmenler üzerinden devam ettirilmektedir. Mevcut eğilimlerden dolayı geçmişte olduğu gibi “kendinden olmayan ötekine”, başka bir ifadeyle “yabancıya”, bakış açısı değişmemekte ve göç konusu güvenlikleştirilmektedir (Çolakoğlu, 2019: 937). Ayrıca oluşturulan yabancı düşmanlığı ve güvensizliğin üstünü örtmek için islamofobizm öne çıkmaya başlamıştır. Zaten, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında şekillenen çağdaş Avrupalı kimliğinin kısmen ırkçı ideolojinin

yanı sıra, Müslüman karşıtlığı üzerine kurulu olduğu herkesçe bilinmektedir. Bir ideoloji biçimi olarak tanımlanan İslamofobi, Avrupa'da neoliberalizm çağında göçü ve göçmenleri güvenlikleştirme ve damgalama süreci ile birlikte ortaya çıkan bir kültürel ırkçılık biçimi olarak işlediği savunulmaktadır (Kaya, 2017: 7). Böylece Müslümanlık ve terörizm arasında kurulan ilişki daha da derinleştirilmektedir.

Literatürde göç ve güvenlik ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar ve yürütülen göç ve göçmen politikaları teorik anlamda güvenlikleştirme işleminin aşamalı olarak başarıldığına işaret etmektedir. 2000'li yıllardan bu yaklaşım ana akım haline gelerek geniş kitlelerce benimsenmiştir (Aydemir, 2020: 383). Yani teorik anlamda göç olgunun referans nesnesine yönelik bir tehdit oluşturduğu algısının oluşturulması işlemi başarıya ulaşmıştır. Ancak aynı literatür doğurduğu sonuçlar ve ulaşmak istenen tehditlerin ortadan kaldırılması amacına güvenlikleştirme politikalarıyla pratikte tam olarak ulaşamadığı, bununla birlikte var olan meselelerin derinleştiği ve yeni sorunlarında ortaya çıkmaya başladığına işaret etmektedir. Çünkü ev sahibi ülkelerin ekonomik refahtan kaçınmak istemeleri göz ardı edilmektedir (Çolakoglu, 2019: 938).

Her yıl artarak devam eden göç dalgası karşısında Avrupa daha fazla göçmen kabul etmek istememesine rağmen, devam etmekte olan bu kitle hareketlerinin meydana gelmesinde paylarının olduğu açıktır (Çolakoglu, 2019: 937). Çünkü uzun yıllar emperyalist yayılmacı politikalar aracılığıyla doğal kaynakları elde etmeye çalışan Batılı ülkeler, bugün göçlerin yoğun olarak yaşandığı Orta Doğu ve Afrika ülkelerinin refah kaynaklarının tükenmesine sebep olmuşlardır.

Göç olgusu ve onun öznesi konumunda olan göçmenlerin ve mültecilerin belli bir toplum için tehdit oluşturduğu düşünülerek güvenlikleştirilmesi, göçü uluslararası güvenliğin bir sorunu olmaktan uzaklaştırmamıştır. Göçün nasıl bir güvenlik sorunu haline geldiğinin arkasındaki asıl sebepleri saptayarak daha insani ve sürdürülebilir göç politikaları ortaya koymak sorunun çözümüne katkı sunacaktır (Aydemir, 2020: 383). Çünkü güvenlikleştirme politikalarında tehdit unsuru olarak öne çıkarılan göçmenler ve mülteciler, yoksulluk, çatışma ve savaşlar, insan hakları ihlalleri, demokratikleşme sorunları, doğal afetler, iklim ve çevresel sorunlar, salgın hastalıklar gibi zorunlu sebeplerden dolayı bu sürecin bir parçası haline gelmişlerdir. Geleneksel devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarının reddedilemeyeceği açıktır ama bu süreçlerde göz önüne alınarak devlet ve çıkar odaklı güvenlik denklemi içerisinde insan güvenliğine de odaklanılması çözüm olasılığını arttıracaktır.

Kaynakça

- Akçadağ, E. (2012). Yasa dışı göç ve Türkiye. *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*, Rapor No: 42.
- Akçapar, Ş. K. (2012). Uluslararası göç alanında güvenlik algılamaları ve göçün insani boyutu. Gülfer I. Öner ve Aslı Ş. Öner (Yay. haz.). *Küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar* içinde (s. 563-575). İstanbul, İletişim Yayınları
- Aydemir, N. (2020). Bir güvenlik meselesi olarak göç: türkiye örneği üzerinde bir değerlendirme, Emre Çıtak ve Sami Kiraz (Yay. Haz.). *Uluslararası güvenlik: gelenekselden güncel bir gündem analizi* içinde (ss. 379-400). Ankara: Nobel Yayınları
- Balzacq, T. (2009). Constructivism and securitization studies. Myriam Dunn Cavelty ve Victor Mauer (Yay. Haaz.). *Handbook of security studies* içinde (ss. 56-72). Londra: Routledge
- Brettell, C. B., & Hollifield, J. F. (2014). *Migration theory: talking across disciplines*. Routledge.
- Buzan, B., Wæver, O., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Castles, S. (2003). Towards a sociology of forced migration and social transformation. *Sociology*, 37(1), 13-34.

- Collins, A. (2017). *Çağdaş Güvenlik Yaklaşımları*. (Çev. Nasuh Uslu). Ankara: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi. (Orijinal Tarih, 2013).
- Çolakoğlu, E. (2019). Avrupa’da mülteciler, yükselen aşırı sağ ve seçim süreçleri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 933-962.
- Demirtaş, B. (2019). Mülteciler ve güvenlikleştirme, *Güvenlik Yazıları Serisi*, No.8.
- Emmers, R. (2019). Güvenlikleştirme. Alan Collins (Ed.), *Çağdaş Güvenlik Yaklaşımları*. (Çev. Nasuh Uslu) içinde (ss. 131-144). Ankara: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi. (Orijinal Tarih, 2013).
- Faist, T. (2005). The migration-security nexus: international migration and security before and after 9/11. (COMCAD Working Papers, 9). Bielefeld: Universität Bielefeld, Fak. für Soziologie, Centre on Migration, Citizenship and Development (COMCAD)
- Gök, G. O. (2016). *Kimin güvenliği? uluslararası göç-güvenlik ilişkisi ve uluslararası örgütlerin rolü*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (31), 65-82.
- Huntington, S. P. (1993). *The clash of civilizations?*. Foreign Affairs, 92(3). 22-49.
- İbrahim, M. (2005). The securitization of migration: a racial discourse. *International Migration*, 43(5), 163-187.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö.F. (2014). Türkiye’nin uluslararası göç politikaları (1923-2023): ulus-devlet oluşumundan ulus ötesi dönüşümlere. *MiReKoç Proje Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Kale, B., (2014). Nüfus hareketleri ve göç. Şaban Kardaş ve Ali Balcı (Yay. Haz.), *Uluslararası ilişkilere giriş* içinde (ss. 402-409). İstanbul: Küre Yayınları
- Kaya, A. (2017). The rise of populist extremism in europe: lost in diversity and unity, *critical heritages (cohere): performing and representing identities in Europ*. Work Package 2: Work in Progress.
- Mandacı, N., & Özerim, G. (2013). Uluslararası göçlerin bir güvenlik konusuna dönüşümü: avrupa’da radikal sağ partiler ve göçün güvenlikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39). 105-130.
- Öner, A.Ş. (2015). Göç çalışmalarında temel kavramlar. S. Gülfer İhlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner (Yay. Haz.), *Küreselleşme çağında göç: kavramlar, Tartışmalar* içinde (s. 13-27), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saçlı, A. (2020). Küresel terör ve uluslararası göç politikaları. Hasan Acar (Ed.), *Küresel terör ve güvenlik politikaları* içinde (s. 73-92). Ankara: Nobel Yayınları
- Sağır, A. (2019). Göç, uyum, tehdit ve çöküş: yeni toplumsallıkların inşası mümkün mü?. G. Telatar ve U. Kedikli (Yay. Haz.). *Uluslararası göç ve güvenlik* içinde (s. 113-136). Ankara: Nobel Yayınları
- Soysal, Y. N., & Soyland, A. J. (1994). *Limits of citizenship: migrants and postnational membership in europe*. University of Chicago Press.
- Şener, B. (2017). Soğuk savaş sonrası dönemde uluslararası göç olgusu ve ulusal güvenlik üzerindeki etkileri üzerine bir değerlendirme. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-30.
- Şimşek, D., & İçduygu, A. (2017). Giriş: uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 140, 6-10.
- Telatar, G., ve Kedikli, U. (2019). *Uluslararası Göç ve Güvenlik*. Ankara: Nobel Yayınları
- Topçuoğlu, A.R. (2015). Düzensiz göç: küreselleşmede kısıtlanan insan hareketliliği. S. Öner, N. Aslı Şirin Öner (Yay. Haz.). *Küreselleşme çağında göç: kavramlar, tartışmalar* içinde (s. 501-518). İstanbul: İletişim Yayınları
- Weiner, M. (1992). Security, stability, and international migration. *International Security*, 17(3), 91-126.
- Yenal, S. (2020). Uluslararası göç ve terörizm. Muhittin İmlil (Ed.), *Yeni nesil terörizm* içinde (ss. 35-64). Ankara: Nobel Yayınları.